

Wanneer kwam Vincent terug?

over Van Gogh-tentoonstellingen in Nuenen

Tijdens rondleidingen met Vincentre-gidsen komt nogal eens de grote tentoonstelling van Van Gogh-schilderijen in 1965 in het Nuenense gemeentehuis ter sprake. Vaak vertellen gidsen dan het ware verhaal dat deze kostbare schilderijen toen 'bewaakt' werden door twee dienders die na sluitingstijd alleen bevoegde mensen toelieten die het wachtwoord "rode radijs" kenden. Maar welke schilderijen waren dat? Door wie was deze tentoonstelling georganiseerd? En welke andere Van Gogh-tentoonstellingen zijn er in Nuenen nog geweest? Omdat deze vragen vaker in het Vincentre gesteld worden, zetten wij hier de zaken op een rijtje.

Na het vertrek van Vincent van Gogh uit Nuenen in 1885 heeft het bijna 72 jaar geduurd voordat enkele van zijn werken in het Brabantse dorp terugkeerden. Dat was in **1957**, het jaar waarin de pastorie aan de Berg 26 ingrijpend is gerestaureerd. Ter gelegenheid van deze restauratie organiseerde de Kerkvoogdij van de Hervormde Gemeente en de gemeente Nuenen van 14 t/m 21 augustus deze eerste Van Gogh-expositie, samen met werken van Nuenense kunstenaars uit die dagen, onder de titel "**Expositie van werken van Vincent van Gogh**". Deze vond plaats in de vernieuwde pastorie, het beroemde domineeshuis. Er werden toen vijf werken van Vincent tentoongesteld, namelijk *Boer met pijp* [JH 558; F 164], *Pastorie te Nuenen* [JH 948; F 182], *Brabantse boerin* [JH 692; F 130], *Vogelnesten* [JH 939; F 111] en *Stilleven met appels* [JH 930; F 99]. De opening werd verricht door Ir. Dr. V.W. van Gogh. "Om die vijf werken te kunnen zien, moesten de 823 bezoekers overigens 25 cent betalen" vermeldt Ton de Brouwer.



straatvitrites

In **1965** was het 80 jaar geleden dat Van Gogh in Nuenen zijn schilderij *'De aardappeleters'* schilderde. Dat feit was toen voor de Gemeente Nuenen een goede reden om een tentoonstelling **"Vincent van Gogh"** te organiseren – met catalogus! – in het gemeentehuis aan de Papenvoort met Vincents beroemde schilderij als middelpunt. Het werd een tentoonstelling van in totaal 41 werken (26 tekeningen en 15 schilderijen) waaronder naast *'De aardappeleters'* [JH 764 ; F 82] ook *'De oude toren met het kerkhof'* [JH 772 ; F 84], *'Pastorietuin met gezicht op de oude toren'* [JH 466; F 1128], *'Wintertuin'* [JH 427 ; F 1131], *'De verkoop van afvalmaterialen van de oude toren'* [JH 770 ; F 1230] en *'De afbraak van de oude toren'* [JH 769 ; F 1231recto].

Aanvankelijk was het idee om in Nuenen een expositie in te richten met Van Gogh-reproducties in straatvitrites. Maar gaandeweg kon het idee met echte schilderijen toch gerealiseerd worden! Men dacht aan één week; Ir. Dr. Vincent Willem van Gogh, 'de ingenieur', maakte er hoogstpersoonlijk drie weken van (van 8 tot 29 mei). De opening werd verricht door Mr. Dr. C. Kortmann, toen Commissaris der Koningin in Noord-Brabant. In de eerste week bezochten al ruim 1700 mensen de tentoonstelling, aan het eind hadden bijna 20.000 personen de weg naar het Nuenense gemeentehuis gevonden.

Elf jaar later was het weer raak in Nuenen: de opening van het Van Gogh-documentatiecentrum in het koetshuis bij het gemeentehuis aan de Papenvoort. Een groot deel van het persoonlijke Van Gogh-archief van Ton de Brouwer vond er een plaats. Helaas konden er toen geen echte Van Gogh-werken geëxposeerd worden. Wel verrichtte de volle neef van Vincent, Theo's zoon Ir. Dr. Vincent Willem van Gogh, op 10 april **1976** de officiële opening van het Documentatiecentrum, de voorloper van het Vincentre. Het centrum heeft dienst gedaan tot 2010.

domineeshuis



1984 Was een belangrijk Van Gogh-jaar. Het was dat jaar 100 jaar geleden dat Vincent in Nuenen woonde. Dus was er een goede reden om weer een tentoonstelling te organiseren waar èchte schilderijen van Van Gogh uit zijn Nuenense periode konden worden getoond. Dit keer was de organisatie in handen van een speciaal opgerichte "Stichting Nuenen – 100 Jaar Van Gogh". Voor de tweede keer is het toen gelukt om in het gemeentehuis aan de Papenvoort een tentoonstelling (mèt catalogus) in te richten. Er waren in totaal 24 werken, waaronder 'De oude toren te Nuenen' [JH 459; F 34], 'De pastorietaan te Nuenen met gezicht op de oude toren' [JH 484; F 185], 'Stilleven met opengeslagen bijbel' [JH 946; F 117] en een litho van 'De aardappeleters' [JH 737; F 1661] .

Bij de opening van deze Van Gogh-tentoonstelling "**Een Brabantse van Gogh ervaring**" (van 5 t/m 21 oktober) krijgt Nuenen hoog bezoek van prinses Juliana. Zij wordt voor de opening namens de Stichting in de monumentale domineeswoning aan de Berg door het gezin van Ds. Ruud Bartlema aan de keukentafel ontvangen. Ruim 18.000 mensen hebben in 1984 deze tentoonstelling in het gemeentehuis bezocht.

Nog één keer heeft men geprobeerd om een of meer echte Van Gogh-werken naar Nuenen te krijgen als herinnering aan de tentoonstelling in 1965. Maar deze werken zijn inmiddels zo veel waard geworden, dat die wens nu niet meer gerealiseerd kan worden. Daarom besluit men in **2005**, 40 jaar na de eerste grote Van Gogh-tentoonstelling in Nuenen, het nu anders aan te pakken. Alle 41 werken die in 1965 werden getoond, worden van 8 t/m 31 mei getoond, maar nu digitaal op ware grootte op canvas afgedrukt. De expositie, georganiseerd door de Stichting Van Goghvillage Nuenen, vindt plaats in de toen leegstaande winkel van de firma Hoogstraten aan de Berg en trekt in deze periode ruim 1500 bezoekers.

èchte Van Goghs?

Volgend jaar, **2015** is weer een Van Gogh-jaar! Het is dan 130 jaar geleden dat Vincent in Nuenen woonde en werkte. Dat feit zal in Nuenen zeker niet ongemerkt voorbij gaan. Waarschijnlijk komen er in dat jaar veel bezoekers naar Van Gogh Village Nuenen en zeker ook naar het Vincentre om daar zelf Van Gogh te kunnen ervaren. Het zou fantastisch zijn als het tóch lukt om (weer) een of meer echte werken van deze wereldberoemde schilder in een Nuenense entourage te kunnen tonen. Wie maakt zich daarvoor sterk?

Gebruikte bronnen:

Ton de Brouwer, Van Gogh en Nuenen (1983) / Van Gogharchief

Catalogus expositie 'een Brabantse Van Gogh ervaring' (1984)

Peter van Overbruggen en Jos Thielemans, Van Domineeshuis tot Van Goghhuis (2014)

Gerard Netten, Vincentre-gids